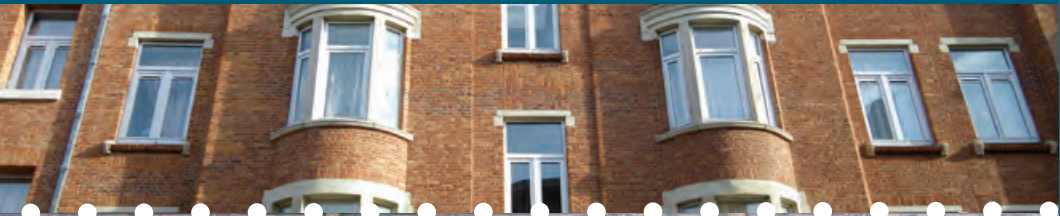

KOEKELBERG À LA CARTE

❁ À LA CARTE: UW GEMEENTE IN DE KIJKER

BEKIJK UW GEMEENTE MET NIEUWE OGEN, ONTDEK AL DE PARELTJES VAN HET ERFGOED DAT U DAGELIJKS OMRINGT, LEER ONGEKENDE HOEKJES KENNEN, VOLG HET PARCOURS EN SPEEL HET SPEL MEE. IN DEZE COLLECTIE WORDEN DE BRUSSELSE GEMEENTES IN DE KIJKER GEZET IN EEN RIJK GEÏLLUSTREERDE EN PRAKTISCHE WANDELBOCHURE, WAARMEE U OP STAP KAN GAAN OF DIE U GEZELLIG THUIS KAN DOORBLADEREN.

❁ KOEKELBERG À LA CARTE

KOEKELBERG LIGT LETTERLIJK EN FIGUURLIJK IN DE SCHADUW VAN DE BASILIEK VAN HET HEILIG HART. MAAR ALS WE DIT ALOMTEGENWOORDIGE MONUMENT NU EENS LINKS LIETEN LIGGEN EN OP ZOEK GINGEN NAAR DE ANDERE RIJKDOMMEN DIE DEZE GEMEENTE TE BIJDEN HEEFT?

IN HET EERSTE DEEL VAN DEZE WANDELKAART REIZEN WE TERUG NAAR DE TIJD TOEN ER OP HET PLATEAU VAN KOEKELBERG NOG SCHAAPJES GRAASDEN, WE ZIEN HOE DE INDUSTRIE ZICH IN DE GEMEENTE INSTALLEERT EN EEN SPOORLIJN HAAR GRONDGEBIED IN TWEE SNIJDT. VERVOLGENS VERSCHIJNT LEOPOLD II OP HET TONEEL DIE DE GEMEENTE ZAL INTEGREREN IN ZIJN GROOTS STEDENBOUWKUNDIG PROJECT.

DE WANDELINGEN NEMEN ONS MEE LANGS LANEN MET RONKENDE NAMEN EN PRACHTIGE HUIZEN MAAR EVENGOED LANGS OUDE STEENWEGEN MET RESTANTEN VAN ARBEIDERSWONINGEN, ATELIERS EN ESTAMINETS. WE MAKEN OOK KENNIS MET DE OPMERKELIJKE REALISATIES VAN ENKELE MODERNISTISCHE ARCHITECTEN IN OPDRACHT VAN DE KOEKELBERGSE HAARD.

HET SPEL OP DE MIDDENPAGINA ZOOMT DAN WEER WEL IN OP DE BASILIEK, NODIGT U UIT OM HAAR ZOWEL VAN BINNEN ALS VAN BUITEN TE GAAN BEKIJKEN EN TEST UW KENNIS VAN OBJECTEN DIE JE ENKEL IN KERKEN TERUGVINDT.

IK WENS U VEEL WANDELPLEZIER.

RUDI VERVOORT
MINISTER-PRESIDENT VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST,
BEVOEGD VOOR MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

WANDELINGEN

1. IN HET HART VAN OUD KOEKELBERG

V VERTREK: DESCHAMPELEERSTRAAT - METRO RIBAUCCOURT (LIJNEN 2 EN 6)

A AANKOMST: VICTORIAPLEIN - BUS 20

DUUR: ONGEVEER 1U30

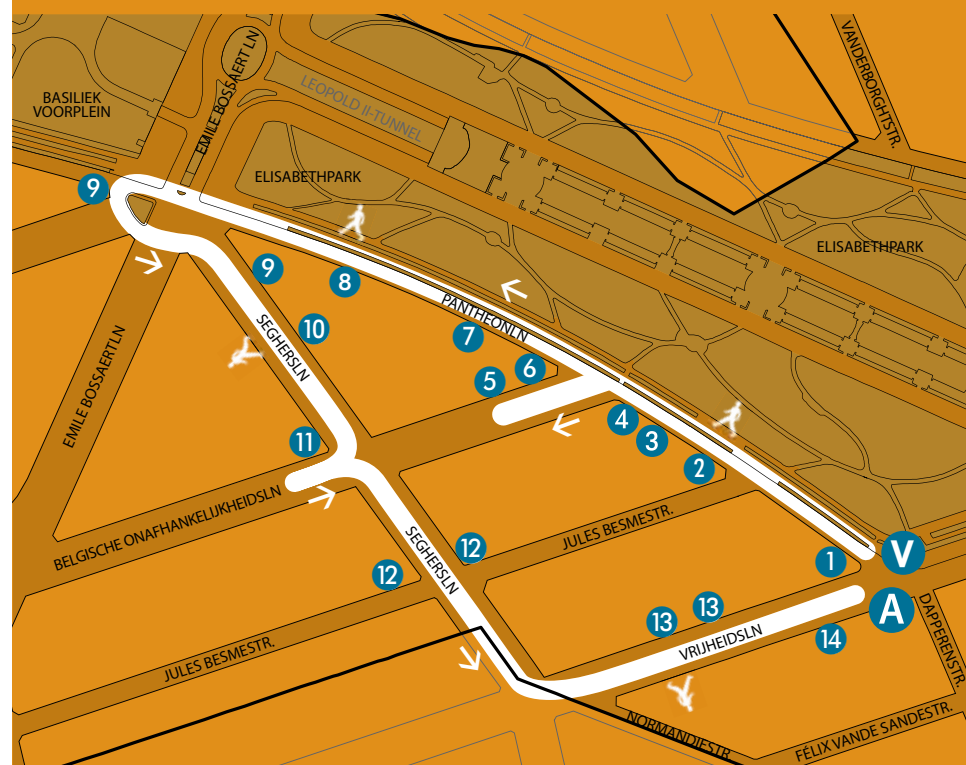

2. KONINKLIJKE WANDELING

V VERTREK EN **A** AANKOMST: HOEK VRIJHEIDSLAAN EN PANTHEONLAAN

BUS 20 (VRIJHEID), TRAM 19 (BESME), METRO SIMONIS

DUUR: ONGEVEER 1U30

DE OPLOSSINGEN VAN HET SPEL (ZIE MIDDENPAGINA'S). In wijzerzin, te beginnen in de linkerbovenhoek: 2B, 3C, 9I, 5E, 7F, 4D, 10J, 1G, 6A, 8H.

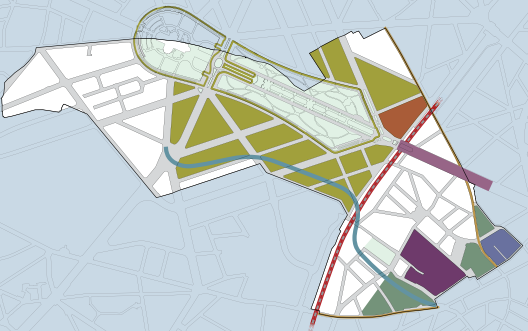
IN HET HART VAN OUD KOEKELBERG

Deze wandeling zet ons op het spoor van het industriële verleden van de wijk en het dagelijkse leven van de arbeiders van vroeger: hun cafés, scholen, huizen, enz.

DUUR: ONGEVEER 1U30

WIJK IN DE KIJKER

- EEN RURAAL LANDSCHAP
- TUSSEN TWEE STEENWEGEN
- EEN MIDDELEEUWS GEHUCHT
- ONTSTAAN VAN EEN INDUSTRIËLE VOORSTAD
- STEEGJES EN ARBEIDERSWIJKEN
- VICTORIA, KOEKJES EN CHOCOLADE
- HET PLATEAU VAN KOEKELBERG
- DE SPOORLIJN, BREUKLIJN IN HET STEDELIJK LANDSCHAP
- DE LEOPOLD II-LAAN, EEN NIEUWE STADSAS

KONINKLIJKE WANDELING

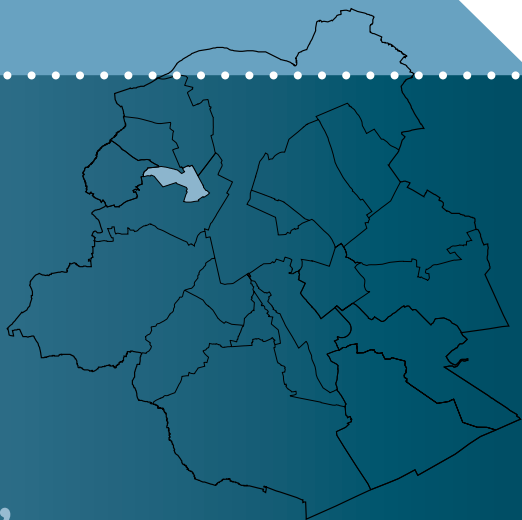
Een wandeling in een wijk die oorspronkelijk de residentie moest worden van koning Leopold II en de hoge burgerij. Op dit parcours ontdekken we talrijke herenhuizen en burgerwoningen, maar ook huizen van meer bescheiden allure of recentere datum.

DUUR: ONGEVEER 1U30

MEER WETEN?

- CABUY, Y., DEMETER, S., *Atlas van de archeologische ondergrond van het Gewest Brussel. 11. Koekelberg.* Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel, 1995.
- SUTTER, D., *Koekelberg. Au fil du temps... Au cœur des rues...*, Drukker, 2012.
- TONDEUR, F., *Koekelberg, Guides des communes de la région bruxelloise*, CFC-Éditions, Brussel, 2000.

KOEKELBERG, INDUSTRIEEL EN KONINKLIJK

IN DE 13DE EEUW WAS KOEKELBERG EEN LANDELIJK DORPJE, GELEGEN IN DE VALLEI VAN DE PARUCKBEEK ROND DE HEERLIJKHEID VAN KOEKELBERG. LANDBOUW EN VEETEELT WAREN DE VOORNAAMSTE BRONNEN VAN BESTAAN.

ONDER DE FRANSE BEZETTING WERD KOEKELBERG SAMENGEVOEGD MET SINT-AGATHA-BERCHEM, EEN SITUATIE DIE DUURDE TOT 1841, TOEN HET EEN ZELFSTANDIGE GEMEENTE WERD.

IN TEGENSTELLING TOT SINT-AGATHA-BERCHEM, DAT GROTENDEELS LANDELIJK BLEEF, ONTWIKKELDE KOEKELBERG ZICH IN DE TWEEDE HELFT VAN DE 19DE EEUW TOT EEN INDUSTRIËLE EN AMBACHTELIJKE GEMEENTE, VOORAL IN ZIJN LAGE GEDEELTE. EEN SNEL GROEIENDE ARBEIDERSBEVOLKING WOONDE DICHT OP ELKAAR IN EEN WIRWAR VAN STRAATJES, BINNENHOVEN EN DOODLOPENDE GANGEN. HET INWONERSAANTAL STEEG VAN 1.900 IN 1841 TOT 5.000 IN 1880.

ONDER HET BEWIND VAN KONING LEOPOLD II ZETTE DE VERSTEDELIJING ZICH VOORT IN WESTELIJKE RICHTING. OP HET PLATEAU VAN KOEKELBERG, DAT EEN SCHITTEREND UITZICHT BIEDT OVER BRUSSEL, WERD IN 1880 DE ONTWIKKELING VAN EEN CHIQUE WOONWIJK GEPLAND ROND EEN UITGESTREKT PARK, HET HUIDIGE ELISABETHPARK. DEZE GROENE LONG VAN DE GEMEENTE LIGT AAN DE VOET VAN DE NATIONALE BASILIEK VAN KOEKELBERG, EEN MONUMENT DAT ALLE BELGEN KENNEN.

MET ZIJN 20.000 INWONERS IS DE TWEEDE KLEINSTE GEMEENTE VAN HET BRUSSELS GEWEST (1,17 km²) VANDAAG VOORAL EEN WOONGEMEENTE. WANDELLEN DOOR KOEKELBERG IS OP ZOEK GAAN NAAR DE SPOREN VAN HET INDUSTRIËLE VERLEDEN MAAR OOK ZEER UITEENLOPENDE WIJKEN ONTDEKKEN MET EEN VERRASSEND RIJK BOUWKUNDIG ERFGOED.

REDACTIE, OPZOEKINGEN EN ICONOGRAFIE

Anne-Marie Pirlot

ADVIESCOMITÉ

Anne-Sophie Walazyc,
kabinet van de Minister-President
Aude Stordeur en Gaëtan Van der Smissen
van de gemeente Koekelberg

COÖRDINATIE

Paula Dumont, Directie Monumenten en Landschappen

VERTALING

Gitracom

HERLEZING

Harry Lelièvre, Directie Monumenten en Landschappen

FOTO'S EN ANDERE ILLUSTRATIES

Algemeen Rijksarchief, kaarten en plannen – © AGR
Archief van de gemeente Jette

Archives d'Architecture Moderne

Kaarten: Brussel URBIS © – Distributie CIBG,
Kunstlaan 20, 1000 Brussel
Philippe de Gobert © AAM
Alfred de Ville de Goyet © MRBC-MBHG
Wim Robberechts © MRBC-MBHG
Marcel Vanhulst © MRBC-MBHG
Verzameling Belfiusbank – Académie royale
de Belgique

BEDANKINGEN

Het College van Burgemeester en Schepenen
van de gemeente Koekelberg

GRAPHISME

www.generis.be

DRUKWERK

JCBGAM printing

❖ EEN RURAAL LANDSCHAP

De Paruckbeek, een kleine bijrivier van de Zenne, vormde tot aan zijn overvelving in 1869 de grens tussen Sint-Jans-Molenbeek en Koekelberg. Zijn kronkelende meanders zijn vandaag nog herkenbaar in de bochtige gemeentegrenzen. De vochtige gronden van de vallei leenden zich uitstekend voor veeteelt en tuinbouw. Meerdere vijvers, gevoed door de beek, waren rijk aan vis. En op het plateau van Koekelberg werd al sinds de 12de eeuw graan geteeld.

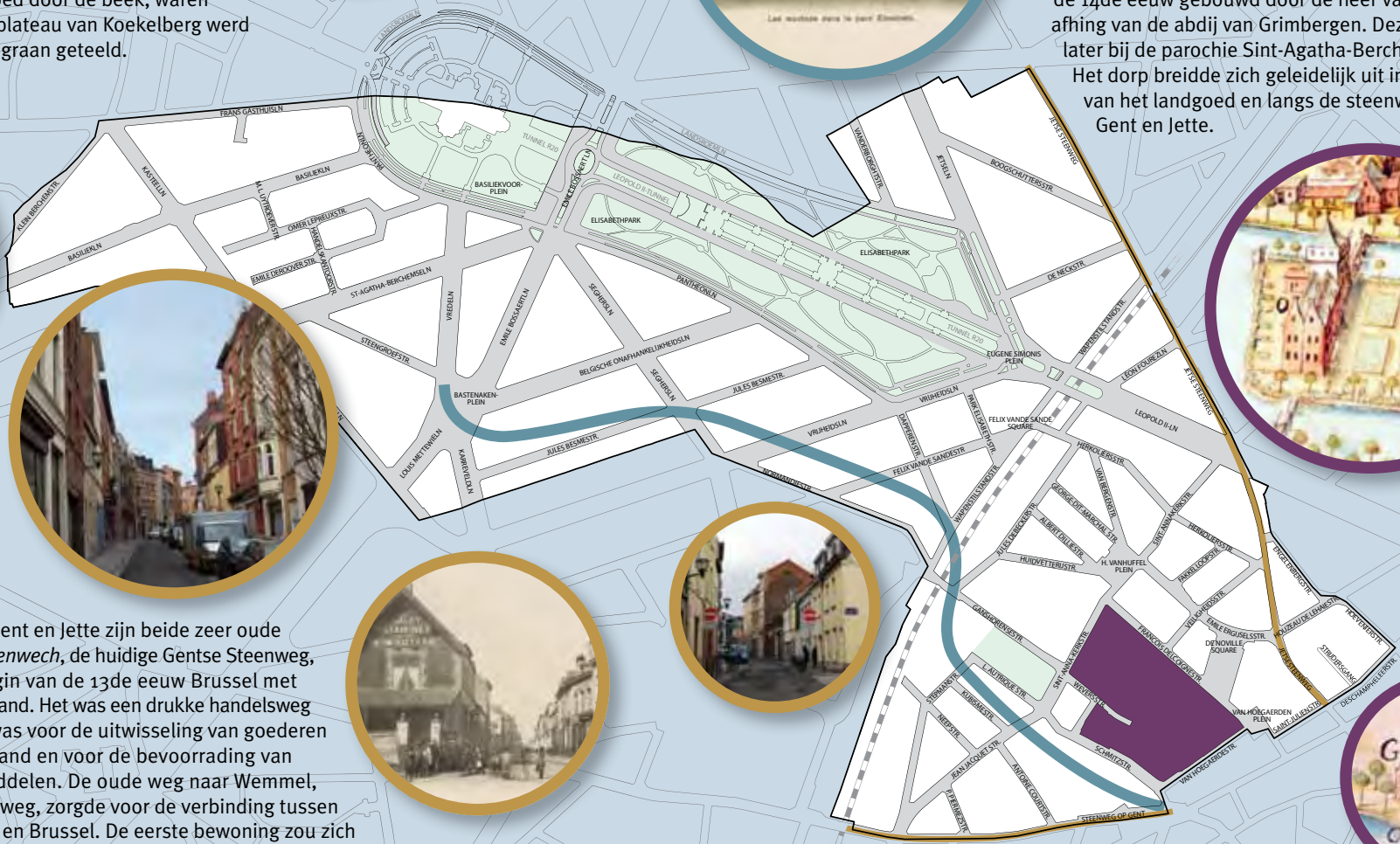
❖ EEN MIDDELEEUWS GEHUCHT

De adellijke familie 'van Koekelberg' werd omstreeks 1250 eigenaar van een domein gelegen tussen Berchem, Sint-Jans-Molenbeek en Laken. Dit was de oorsprong van het gehucht Koekelberg. De heerlijkheid werd in 1264 in leen gegeven aan de abdij van Dielegem in Jette terwijl de Sint-Annakapel, waarschijnlijk aan het begin van de 14de eeuw gebouwd door de heer van Koekelberg, afhing van de abdij van Grimbergen. Deze kapel werd later bij de parochie Sint-Agatha-Berchem gevoegd. Het dorp breidde zich geleidelijk uit in de nabijheid van het landgoed en langs de steenwegen naar Gent en Jette.

❖ TUSSEN TWEE STEENWEGEN

De steenwegen naar Gent en Jette zijn beide zeer oude verkeerswegen. De *Steenwech*, de huidige Gentse Steenweg, verbond vanaf het begin van de 13de eeuw Brussel met Vlaanderen en het Rijnland. Het was een drukke handelsweg die van groot belang was voor de uitwisseling van goederen tussen stad en platteland en voor de bevoorrading van Brussel met levensmiddelen. De oude weg naar Wemmel, de huidige Jetse Steenweg, zorgde voor de verbinding tussen de abdij van Dielegem en Brussel. De eerste bewoning zou zich vooral langs deze twee verkeersassen concentreren.

❖ EEN ATHENEUM IN ART-DECOSTIJL

De school is bij uitstek de vertrouwde plaats van het kind en hoe klaarder en mooier deze plaats zal zijn, hoe meer het kind hierin zijn brein zal ontwikkelen in harmonieuze voorwaarden (Henri Jacobs, 1924).

Architect Henri Jacobs (1864-1935) had reeds heel wat ervaring met schoolarchitectuur – hij had al een vijftiental scholen op zijn naam waarvan twee in de Herkoliersstraat – toen hij in 1933 de opdracht aanvaardde voor de bouw van het *Athénée royal de Koekelberg* (Omer Lepreuxstraat 15). Jacobs is vooral bekend voor zijn realisaties in art-nouveaustijl maar verraste hier door in dit nieuwe schoolgebouw radicaal te breken met zijn geliefde stijl.

De door het gemeentebestuur gevraagde infrastructuur was aanzienlijk: 39 klaslokalen,

twee tekenklassen, vier laboratoria voor natuurkunde, scheikunde en biologie, een gymnastiekzaal, een muziekklas, een bibliotheek en twee studiezalen. De keuze van de materialen werd geleid door één algemeen principe: *een maximum aan kwaliteit voor een relatief lage prijs.*

Samen met zijn zoon Henri-Aimé (1896-1964) ontwierp Jacobs een gebouw in art-decostijl waarvan de monumentale en geometrische gevel beklemtoond wordt door een imposant ingangsportaal, nog versterkt door een smeedijzeren balkon. Het geraamte in gewapend beton werd bekleed met gevels van baksteen, hardsteen en granito.

Grote vensteropeningen met metalen schrijnwerk laten volop licht binnen in de lokalen.

Uitgerust met alle moderne didactische materiaal beantwoordde de school voor die tijd aan *het beste wat men op dit terrein mag verwachten*. In vijf jaar steeg de schoolbevolking er van 60 naar 600 leerlingen!

❖ ONTSTAAN VAN EEN INDUSTRIËLE VOORSTAD

In de 19de eeuw vestigden fabrieken (steenbakkerijen, metaalgieterijen) en diverse nijverheden (weefateliers, ververijen, leerlooierijen, distilleerderijen, brouwerijen) zich in de omgeving van de Paruckbeek en de vijvers. Deze ambachtelijke en industriële activiteiten trokken een gestaag toenemende arbeidersbevolking aan. De sterke demografische groei leidde in 1841 tot de splitsing van de dorpen Koekelberg en Sint-Agatha-Berchem, die sinds de Franse bezetting één bestuurlijk geheel vormden. Koekelberg moest voortaan alleen instaan voor de administratieve en financiële gevolgen van deze immigratiegolf.

❖ VICTORIA, KOEKJES EN CHOCOLADE

In 1896 vestigde zich een industriële koekjesbakkerij, opgericht door drie Brusselse pasteibakkers, op het plateau van Koekelberg. Onder de naam *Manufacture de biscuits et desserts Victoria* produceerde ze naar Engels voorbeeld diverse soorten koekjes: boudoirs, makarons, petits-beurre, ... In 1908 werd ook chocolade aan het assortiment toegevoegd. Na de Eerste Wereldoorlog maakte het succes van de chocolade de bouw nodig van een nieuwe productievestiging in de Wapenstilstandstraat (architect Arthur Pladet, 1921). De befaamde grenadier, het embleem van het merk, ontstond in 1938 en het meest bekende product, de Big Nuts, in 1953. Op de Expo 58 verwelkomde het paviljoen van Victoria meer dan 230.000 kinderen in vijf maanden! De Victoriafabriek sloot haar deuren in 1970. Een deel van de gebouwen werd verkocht aan chocolade- en snoepproducent Godiva terwijl de oude koekjesbakkerij aan de De Neckstraat zal worden omgevormd tot chocolademuseum het *Belgium Chocolate Village*.

❖ STEEGJES EN ARBEIDERSWIJKEN

De instroom van arbeiders en ambachtlui leidde tot een aanzienlijke verdichting van de bebouwing, en het ontstaan van talrijke arbeiderswijken.

Kroostrijke gezinnen leefden er opgehoopt in kleine ongezonde huizen, gelegen in smalle straten en steegjes die uitgaven op de Jetse Steenweg, in gesloten woonblokken met een binnenkoer of in arbeiderscités gegroepeerd rond een gemeenschappelijke ruimte. De toenemende verpaupering bevorderde de verspreiding van ziekten. De cholera-epidemies van 1832, 1849 en 1866 troffen Koekelberg bijzonder hard.

❖ IN DE TIJD DAT KOEKELBERG BROUWDE ...

Vroeger dronken mensen liever bier dan water dat vaak onzuiver was en verdacht werd aan de oorsprong te liggen van epidemies zoals pest en cholera. Bier was de volksdrank bij uitstek en werd dan ook in grote hoeveelheden gedronken door alle Brusselaars.

Het staat vast dat in Koekelberg al in de 13de eeuw bier werd gebrouwen. In de 17de eeuw telde men acht brouwerijen. Maar vooral de 19de eeuw was de bloeiperiode van de Koekelbergse bieren met de vestiging van twee brouwerijen die op korte tijd een spectaculaire groei kenden en overschakelden van ambachtelijke op industriële productie.

De brouwerijen De Boeck, gebouwd tussen 1877 en 1897, produceerden lambiek, faro, huishoudbier, bruin bier en blond bier. Hun specialiteit was oude lambiek. Het destijds omvangrijk en homogeen complex – brouwerij, mouterij, biermagazijn, kantoren, enz. – werd omsloten door de Delcoignestraat, de Van Hoegaerdestraat en de Schmitzstraat. Van dit industriële geheel blijft vandaag alleen nog het huis van de brouwmeesters over op de hoek van de Delcoignestraat en de Van Hoegaerdestraat.

De *Grande Brasserie de Koekelberg*, in bedrijf sinds 1887 op het plateau van Koekelberg (Vrijheidslaan), was een van de eerste brouwerijen, naast Wielemans-Ceuppens in Vorst, die 'pilsner' of pilsbier begon te brouwen. Het toenemende succes van de

Tsjechische en Duitse bieren bij de consument zetten ondernemende industriëlen er toe aan om ook bij ons bieren van lage gisting op de markt te brengen.

De topproducten van deze brouwerij waren Munich, Petite Bavière (huishoudbier) en vooral de Bock van Koekelberg.

❖ HET PLATEAU VAN KOEKELBERG

In december 1868 keurde de gemeenteraad de bouw goed van een nieuwe wijk rond een centraal gelegen Nijverheidspaleis, naar het plan van Victor Besme. Dit project werd in 1872 vervangen door het idee voor een 'Koninklijke wijk' bestaande uit een groot park waarin een koninklijk verblijf zou worden gebouwd, omringd door villa's. Ook dit plan vond geen doorgang. Koning Leopold II stelde daarop de bouw voor van een nationaal pantheon om de 50ste verjaardag van de Belgische onafhankelijkheid te vieren. Dit pantheon zou worden opgericht in een park van 17 hectare, op het grondgebied van de gemeenten Koekelberg en Ganshoren. Rond dit park zouden meerdere lanen worden aangelegd zoals de Pantheonlaan, de Landsroemlaan, de Onafhankelijkheidslaan, enz. Dit nieuwe plan werd uitgevoerd vanaf 1880 maar het pantheon zou in 1903 op vraag van Leopold II worden vervangen door een basiliek ter ere van het Heilig Hart.

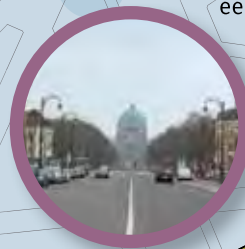
❖ DE SPOORLIJN, BREUKLIJN IN HET STEDELIJK LANDSCHAP

De aanleg van de westelijke ringspoorweg tussen het Noord- en het Zuidstation in 1871-1872 vertraagde de stadsuitbreiding naar het westen toe en verscherpte de verschillen tussen het hart van Koekelberg, een dichtbevolkte en volkse industriële voorstad, en hoog-Koekelberg waar de meer gegoede klassen woonden. Bovendien bleef het Simonisplein gedurende bijna vijftig jaar een stedenbouwkundig vacuüm door de gebrekkige synchronisatie tussen de opening van de ringspoorweg en het project voor stadsuitbreiding op het plateau van Koekelberg.

❖ DE LEOPOLD II-LAAN, EEN NIEUWE STADSAS

Ingenieur Victor Besme plande vanaf 1861 de aanleg van een laan in het verlengde van de Antwerpse laan, die het noorden van Brussel zou verbinden met het plateau van Koekelberg. Als sluitstuk van het perspectief wou hij in de as van de nieuwe laan een groot Nijverheidspaleis bouwen. Het ontwerp werd in augustus 1864 bij koninklijk besluit goedgekeurd, de laan zelf werd pas in 1891 voltooid. Ze bevorderde de ontwikkeling van een nieuwe wijk op de hoogte en gaf een belangrijke impuls aan de bevolkingsgroei van de gemeente. Langs de laan werden geleidelijk herenhuizen en burgerwoningen gebouwd. In 1956, met de komst van miljoenen bezoekers aan de Expo 58 in het vooruitzicht, werd het wegennet gemoderniseerd en de met bomen beplante laan omgevormd tot een stadsautoweg om de Heizelvlakte beter bereikbaar te maken. Het perspectief van de basiliek werd verminkt door een viaduct die pas in 1986 zou worden ontmanteld en vervangen door een tunnel.

❖ DE NATIONALE BASILIEK VAN HET HEILIG HART, MEESTERWERK VAN ART DECO

De eerste opdracht voor de bouw van een basiliek ging in 1904 naar de Leuvense architect Pierre Langerock. Hij ontwierp een gebouw in flamboyante neogotische stijl geïnspireerd op de 'ideale kathedraal' van Viollet-le-Duc. De eerstesteenlegging vond plaats in 1905 en de funderingen werden gelegd in 1908.

De Eerste Wereldoorlog onderbrak de bouw echter. Na heel wat discussie kreeg architect Albert Van Huffel in 1920 opdracht een nieuw ontwerp te maken, dat minder duur zou uitvallen dan het eerste. Zijn plannen voor een gebouw in gewapend beton werden goedgekeurd. Op de *Exposition des Arts décoratifs* van Parijs in 1925 presenteerde hij een maquette die de grote prijs voor architectuur behaalde. Voor de technische uitvoering deed Van Huffel een beroep op ingenieur Raphaël Verwilghen en de specialist in gewapend beton Gustave Magnel. In 1930 kregen ze versterking van ingenieur-architect Paul Rome. Tussen 1926 en 1930 werden nieuwe funderingen gelegd en in 1930 werd begonnen met de bouw van de apsis.

Na het overlijden van Van Huffel in 1935 werd de bouw door Rome voortgezet op basis

van de zowat 2.500 nagelaten tekeningen. De basiliek werd in 1951 ingewijd maar was pas volledig voltooid in 1970. Ze beantwoordde aan de wens van kardinaal Mercier die een centrale opstelling wou voor het altaar. Door de plaatsing onder de koepel is het zichtbaar van op de 4.000 voorziene zitplaatsen.

Het interieur van de basiliek ademt een unieke sfeer uit die mee te danken is aan de decoratieve blokken van okerkleurig aardewerk die zowel een esthetische als een functionele rol vervullen. De blokken die de zuilen en de gewelfribben bekleden, zijn hol en gevuld met gewapend beton om de betonnen draagstructuur te versterken. Visueel verlenen deze geglazuurde blokken een opmerkelijke eenheid aan de decoratie van het interieur en maken ze van dit gebouw een bouwkundig unicum.

WANDELING 1

IN HET HART VAN OUD KOEKELBERG

DEZE WANDELING ZET ONS OP HET SPOOR VAN HET INDUSTRIËLE VERLEDEN VAN DE WIJK EN HET DAGELIJKSE LEVEN VAN DE ARBEIDERS VAN VROEGER: HUN CAFÉS, SCHOLEN, HUIZEN, ENZ.

PARCOURS: ZIE OMSLAG

V VERTREK: DESCHAMPHELEERSTRAAT – METRO RIBAUCCOURT (LIJNEN 2 EN 6)

A AANKOMST: VICTORIAPLEIN – BUS 20

DUUR: ONGEVEER 1U30

FERNAND, VICTOR, ALBERT OF ARTHUR

HIER ZIET U VIER DETAILS VAN GEBOUWEN VAN DE KOEKELBERGSE HAARD, GELEGEN AAN DE ANTOINE COURTSTRAAT. FERNAND BRUNFAUT IS DE ARCHITECT VAN HET HOEKGEBOUW, DAARNA KOMEN DE GEBOUWEN ONTWERPEN DOOR VICTOR BOURGEOIS (NRS 1-3), ALBERT DE VALERIOLA (NRS 5-7) EN ARTHUR PLADET (NR. 9). KUNT U ELK DETAIL TOEWIJZEN AAN HUN ONTWERPER?

Van links naar rechts: Albert de Valeriola, Arthur Pladet, Fernand Brunfaut, Victor Bourgeois.

1 DESCHAMPHELEERSTRAAT 26, 1866

Hier bevonden zich destijds de *Anciens établissements Adolphe Delhaize et Cie*. Het neoclassicistische gebouw aan de straatzijde huisvestte de kantoren. Wandel gerust door de ondergrondse doorgang. Aan de achterzijde, binnen in het huizenblok, ontdekt u de vroegere ateliers en opslagplaatsen. De onderneming had zo veel succes dat ze in 1895 op de hoek van de Deschamphelerstraat en de Hovenierstraat een opbrengsthuis

bouwde met een grote kruidenierswinkel Adolphe Delhaize op de begane grond (nr. 34). In 1900 zette ze haar uitbreiding voort met de bouw van stallen in de Hovenierstaat (nrs 82-102) die plaats boden voor meer dan 70 paarden! In 1919 werden de gebouwen overgelaten aan de *Grandes Laiteries réunies* en verhuisde Delhaize naar de maritieme wijk. In 2001 werden de ateliers aan de binnenzijde van het huizenblok gerestaureerd door de Antwerpse architecte Inge Sleutel.

2 DESCHAMPHELEERSTRAAT 16-22, 1886

De onderneming Adolphe Delhaize bouwde voor haar directeurs ook vier woonhuizen. Bekijk ze aandachtig: de huizen, in neoclassicistische stijl, zijn volledig identiek.

3 STRIJDERS GANG, 1840-1880

In de 19de eeuw waren er aan de Jetse Steenweg heel wat steegjes of doodlopende gangen. Als gevolg van hun ongezonde leefomstandigheden zijn de meeste in de loop der jaren verdwenen. Deze gang, die tot 1918 'Keizersgang' heette, is een van de weinige die nog bestaan. Zoals u kunt zien, zijn de huizen allemaal volgens hetzelfde plan gebouwd: twee traveeën en één verdieping. In totaal tellen ze vier kamers en een zolder onder het pannendak waar volledige gezinnen leefden. De huisjes van deze gang, een rustige en charmante enclave in de stad, zijn vandaag zeer gegeerd!

4 JETSE STEENWEG 107, 19DE EEUW

De ligging van dit huis, dat uit de rooilijn springt, herinnert eraan dat de Jetse Steenweg een zeer oude verbindingsweg is die al eeuwen een dichte en hoofdzakelijk volkse bewoning kent. In vele woningen waren ateliers van ambachtsslui gevestigd maar vooral herbergen, zo ook in dit huis dat lange tijd een café was. *Nog andere gebouwen langs de Jetse Steenweg zijn al van oude datum. Ze zijn gemakkelijk te herkennen doordat ze maar één verdieping hebben.*

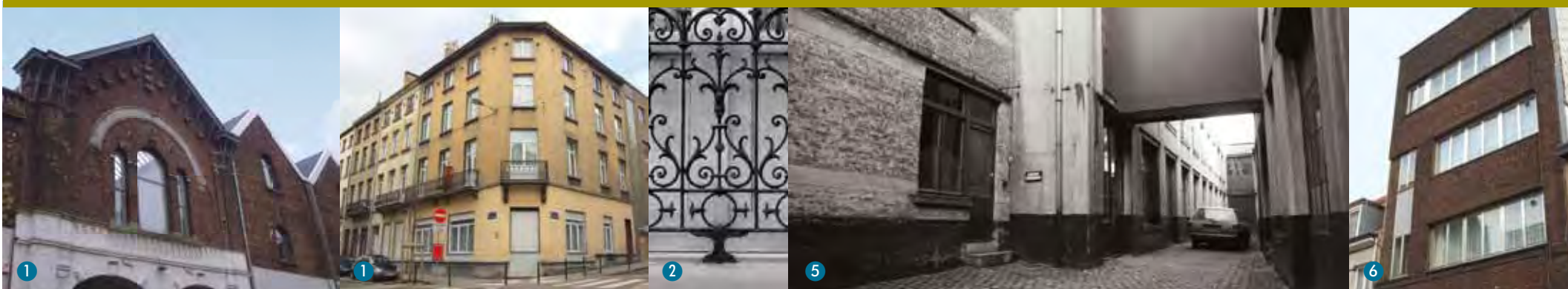
Nr. 110, nr. 115 en verder de nrs 145-147 en de nrs 151-153-155-157.

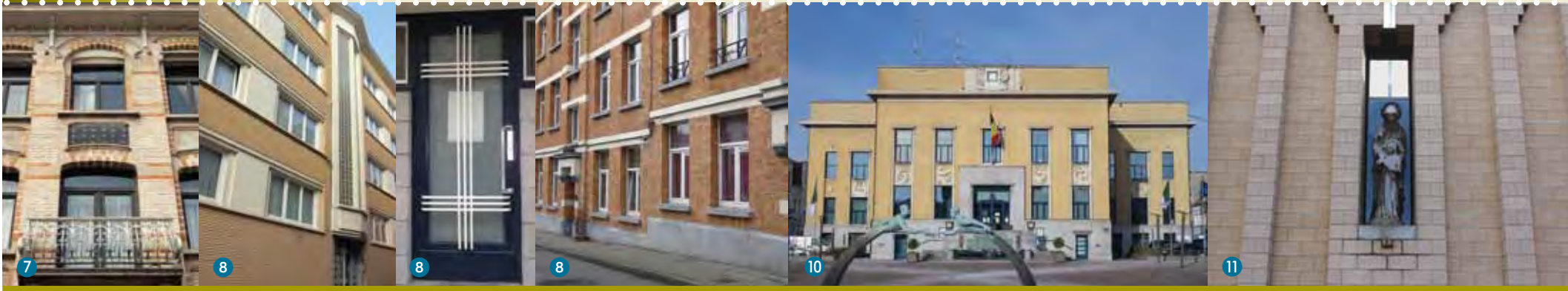
5 JETSE STEENWEG 117-119, ARCH. J. COSTERMANS, 1913

Dit opbrengsthuis verbergt een reeks oude werkplaatsen. Toen dit gebouw in aanbouw was langs de Jetse Steenweg, vroeg de eigenaar namelijk toelating om achteraan op het terrein ateliers te mogen bouwen, langs weerszijden van een doodlopende gang die toegankelijk was via een inrijpoort aan de straatkant. Deze zeer primitieve kleine werkplaatsen werden verhuurd aan ambachtsslui. *In het voorbijgaan werpen we een blik op de drie eclectische huizen op de nummers 139, 141 en 143. Ze dateren van het einde van de 19de eeuw en hadden alle drie een café op de benedenverdieping. In die tijd werd overigens bijna één huis op twee aan de Jetse Steenweg als café uitgebraat.*

6 JETSE STEENWEG 149, ARCH. MAURICE VAN CAUWELAERT, 1930

In deze wijk met zijn eerder oude bebouwing zijn modernistische gebouwen zeldzaam. Dit strenge gebouw in donkere baksteen, dat boven de naburige huizen uitsteekt, springt direct in het oog. De zeer eenvoudige gevel is geïnspireerd op voorbeelden uit Nederland. Het contrast tussen de horizontaal geplaatste vensters en de verticale as van het trappenhuis brengen leven in de gevelopstand. Zwarte keramiektegels herinneren aan de commerciële functie van de benedenverdieping. Tot in de jaren 1960 was hier namelijk een café gevestigd.

7 **JETSE STEENWEG 184, ARCH. HILAIRE SCHOEPS, 1906**
Dit opbrengsthuis in eclectische stijl trekt de aandacht met zijn veelkleurige gevel, waarin wit geglazuurde en oranjekleurige bakstenen elkaar afwisselen. De architect heeft vooral de vensteromlijstingen op kleurrijke wijze benadrukt. Bewonder de centrale travee die twee balkons heeft met gietijzeren balustrade en een bebloemd keramiek-paneel onder het bovenste venster.

8 **DE KOEKELBERGSE HAARD, JETSE STEENWEG 190 EN VEILIGHEIDSTRAAT 51, ARCH. AUGUSTE ROUSSEL, 1954**
De sociale woningbouwmaatschappij De Koekelbergse Haard, opgericht in april 1921, was zeer actief tussen de twee wereldoorlogen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog vielen haar activiteiten stil. Pas in 1954 werden weer nieuwe woningen gebouwd. Dit gebouw van vier verdiepingen bevat zestien appartementen, acht per ingang. Het is een vrij goed voorbeeld van modernistische architectuur, de horizontale lijnen zijn zeer uitgesproken en worden beklemtoond door de op één rij geplaatste vensters, terwijl de uitspringende trappenhuisen in glastegels de geometrische compositie van het geheel versterken. Architect Roussel ontwierp datzelfde jaar nog een gelijkwaardig hoekgebouw in de buurt (Herkoliersstraat 30 en Fakkelloopstraat 24.)
Aan de overkant van de straat bevindt zich een ander gebouw van De Koekelbergse Haard, ontworpen door de architecten Arthur Pladet en

Albert de Valeriola (Herkoliersstraat 4-6-8, Veiligheidsstraat 30, Fakkelloopstraat 27). Vergelijk de twee gebouwen die twintig jaar in leeftijd verschillen.

9 **HERKOLIERSSTRAAT 35-37, ARCH. HENRI JACOBS, 1907**
We staan hier voor de vroegere gemeentelijke meisjesschool, bestaande uit twee gebouwen in gele baksteen met sierelementen in hardsteen. Ze zijn gelegen rond een overdekte speelplaats die versierd is met een spectaculair fries van sgraffiti ontworpen door Adolphe Crespin. Het stelt de vijf continenten en hun fauna voor naast diverse symbolen en allegorieën. Meerdere sgraffiti versieren ook de eclectische gevel. We zien onder meer een uil, symbool van kennis en wijsheid. De school, die zich uitstrekt aan de binnenkant van een huizenblok op een perceel van beperkte grootte, is perfect in het stadsweefsel geïntegreerd. Het gebouw huisvest vandaag een cultureel en sociaal centrum, Atelier 35.
In dezelfde straat, op nr. 68, bevindt zich een andere door Henri Jacobs ontworpen school, de huidige Gemeentelijke Basisschool "De Kadeekes", gebouwd in 1912. In deze twee gebouwen paste Jacobs op sobere wijze de typische vormtaal van de art-nouveaustijl toe.

We slaan linksaf de Sint-Annakerkstraat in en komen op het Henri Vanhuffelplein. Dit plein werd in 1873 ontworpen door Victor Besme en in 2008 heringericht door het studiebureau AGORA.

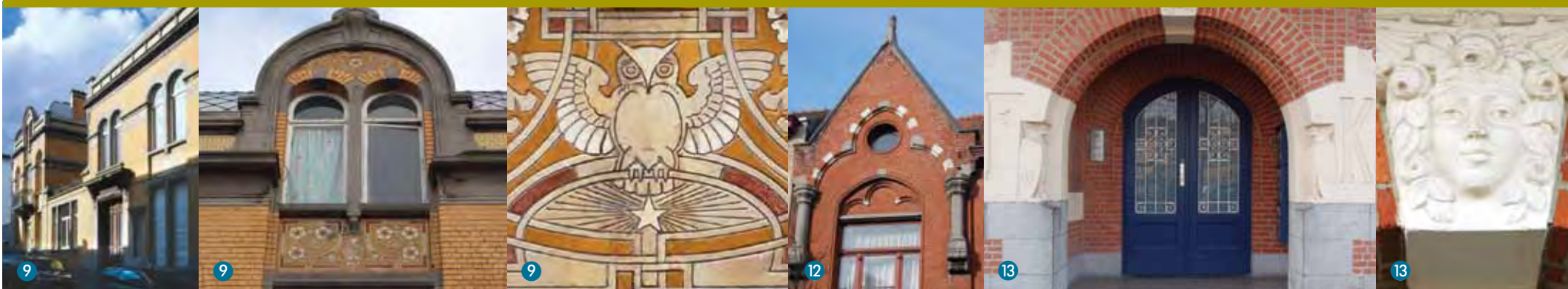
10 **GEMEENTEHUIS, HENRI VANHUFFELPLEIN 6, ARCH. CONSTANT DELPLACE, 1882 ; FRANÇOIS DEPLAEN 1903 ; HENRI-AIMÉ JACOBS, 1939 EN 1957**
In 1880, bijna 40 jaar na de oprichting van Koekelberg als zelfstandige gemeente, werd eindelijk de bouw van een gemeentehuis goedgekeurd. De stijl was klassiek: een rechthoekig grondplan, twee verdiepingen onder mansardedak, een portiek en een monumentale trap. Het gebouw werd in juli 1882 in gebruik genomen. In 1903 voegde gemeentearchitect Deplaen er een vleugel aan toe in een stijl die aansloot bij het origineel. Het huidige uitzicht is te danken aan Henri-Aimé Jacobs die het gemeentehuis in 1939 verbouwde in een geometrische art-decostijl. De monumentale trap binnenin heeft zeer fraaie smeedijzeren leuningen.

11 **SINT-ANNAKERK, SINT-ANNAKERKSTRAAT 66, ARCH. JEAN COSSE EN BRIGITTE DE GROOF, 1986-1989**
Dit is al de derde Sint-Annakerk! De eerste, gebouwd in 1839, bleek na verloop van tijd te klein en werd in 1908 vervangen door een neogotische kerk naar het ontwerp van architect Edouard Ramaekers. Ze werd in 1985 gesloopt wegens problemen met de stabiliteit. De huidige kerk is een hedendaags gebouw van grote eenvoud, ontworpen door architect Jean Cosse. De gevel wordt geritmeerd door een verrassende open klokkentoren en een blinde muur

waarin pilastervormige nissen zijn uitgespaard. Ga gerust binnen om de heiligenbeelden in keramiek van kunstenaar Max der Linden te bewonderen.

12 **SINT-ANNAKERKSTRAAT 61, 1890**
Dit huis in neogotische stijl trekt de aandacht door de drielobbig boog in de geveltop, uitlopend in forse hardstenen zuilen op de verdieping die op consoles rusten. De kleine houten bekroning van de dakkapel stemt qua vorm overeen met de topgevel van de woning.

13 **FOYER VICTORIA, AUTRIQUESTRAAT 21 EN KUBISMESTRAAT 22, ARCH. ARTHUR PLADÉ, 1922**
Deze twee gebouwen met twaalf appartementen, gescheiden door een binnenkoer, werden gebouwd op initiatief van de coöperatieve maatschappij *Le Foyer Victoria*, opgericht in 1922 door het gelijknamige koekjes- en chocoladebedrijf. In het verlengde van elk ligt een appartementsgebouw van De Koekelbergse Haard (Autriquestraat 23-25, architect Arthur Pladet; Kubismestraat 24-26, architect Albert de Valeriola). Haaks op deze twee gehelen, op hetzelfde perceel, staat een appartementsgebouw van Fernand Brunfaut (Stepmanstraat 6-10). De vijf gebouwen hebben vier bouwlagen. Het totaalbeeld is homogeen door de gebruikte materialen, maar de versiering van de gevels zorgt voor een zekere diversiteit. In 1970, toen

Victoria zijn activiteiten staakte, werd de Foyer Victoria overgenomen door De Koekelbergse Haard. Voor de volledigheid, op deze plaats stroomde vroeger de Paruckbeek.

Aan het einde van de straat ziet u een sportcentrum, gevestigd in het gebouw van de vroegere kistenmakerij Van Campenhout, die zelf gebouwd was op de plaats van een looierij uit 1842.

14 BOVENHUIS, KUBISMESTRAAT 11-21, ARCH. V. BOURGEOIS, 1922

Dit streng ogende gebouw met tien appartementen kan worden beschouwd als het eerste manifest van modernistische architectuur in Brussel. Het werd gebouwd op vraag van de pas opgerichte eigenaarscoöperatieve van de Moderne Wijk in Sint-Agatha-Berchem. Elk appartement heeft een individuele ingang op de begane grond terwijl het woongedeelte op de verdieping ligt, vandaar de naam *Bovenhuis*, een concept dat Bourgeois in Nederland had leren kennen. Het resultaat is een ingewikkeld kluwen van woningen. De straat kreeg in 1923 zijn huidige naam, een verwijzing naar het architecturale kubisme.

15 DE KOEKELBERGSE HAARD, ANTOINE COURTSTRAAT 1-9 EN JEAN JACQUETSTRAAT 14-16, ARCH. FERNAND BRUNFAUT, VICTOR BOURGEOIS, ALBERT DE VALERIOLA, ARTHUR PLADET, 1921

Enkele maanden na haar oprichting in april 1921 begon De Koekelbergse Haard met de bouw van haar eerste sociale woningen. Om het stedelijke

landschap te diversifiëren verdeelde de maatschappij het bouwterrein in meerdere percelen waarop telkens een andere architect aan de slag mocht gaan. In totaal werd een vijftigtal woningen gebouwd. De bouwhoogte en de volumes zijn vergelijkbaar maar de gevels vertonen opmerkelijke verschillen. Ziet u welke?

De maatschappij was slechts matig tevreden over het gebouw van Victor Bourgeois (nrs 1-3) wegens de te grote soberheid van de gevel. Bourgeois werd daarom als enige van de vier architecten geweerd bij volgende bouwprojecten!

Bekijk goed het hek dat toegang geeft tot de binnenkant van het huizenblok, aan de kant van de Jean Jacquetstraat. We hebben zopas een identiek hek gezien. Weet u nog waar?

Stepmansstraat 6-10.

WANDELING 2

KONINKLIJKE WANDELING

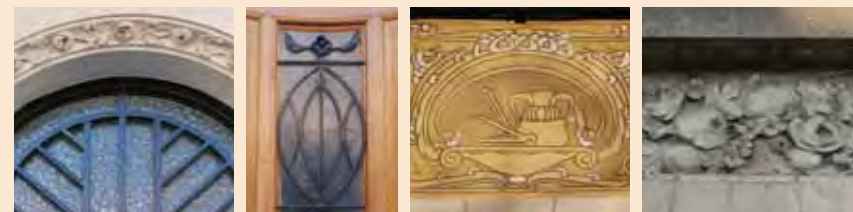
EEN WANDELING IN EEN WIJK DIE OORSPRONKELIJK DE RESIDENTIE MOEST WORDEN VAN KONING LEOPOLD II EN DE HOGE BURGERIJ. OP DIT PARCOURS ONTDEKKEN WE TALRIJKE HERENHUIZEN EN BURGERWONINGEN, MAAR OOK HUIZEN VAN MEER BESCHIEDEN ALLURE OF RECENTERE DATUM.

PARCOURS: ZIE OMSLAG

V VERTREK EN **A** AANKOMST: HOEK VRIJHEIDSLAAN EN PANTHEONLAAN
 BUS 20 (VRIJHEID), TRAM 19 (BESME), METRO SIMONIS
 DUUR: ONGEVEER 1U30

MET BLOEMEN ALS LEIDRAAD ...

TIJDENS DEZE WANDELING ZULLEN WE VERSCHILLENDE HUIZEN ZIEN ONTWERPEN DOOR FERNAND LEFEVER. VOOR DE SPEURNEUZEN ONDER U, HIER ZIJN ENKELE BLOEMENMOTIEVEN. KUNT U ZE TERUGVINDEN?

Van links naar rechts: 90, 84, 77, 93 Segherslaan.

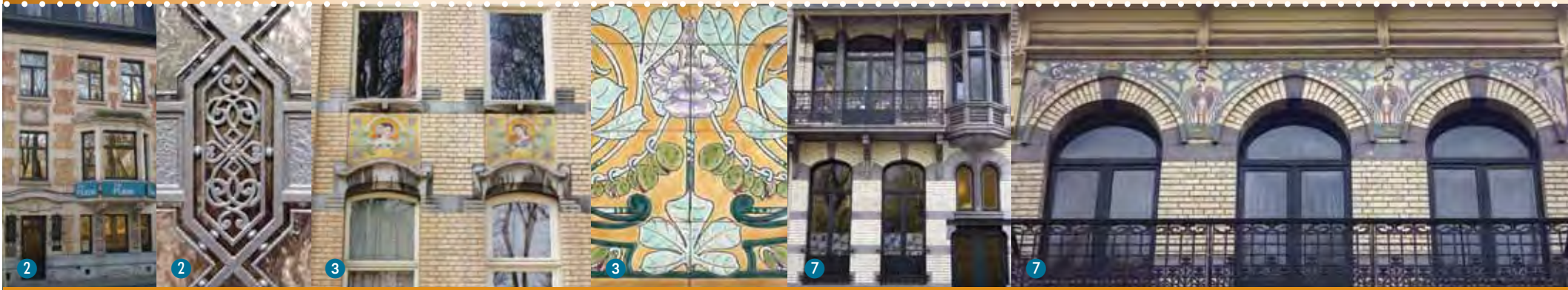
1 1 PANTHEONLAAN 1 EN VRIJHEIDSLAAN 2, ARCH. ALBERT CALLEWAERT, 1930

Deze imposante privéwoning, gebouwd in opdracht van de industrieel Oscar Bossaert – tevens burgemeester van de gemeente en directeur van de chocoladefabriek Victoria – is een voorbeeld van art-decostijl, die tijdens het interbellum sterk in de mode was. Bewonder het vakmanschap van de architect in de originele compositie van de gevel en de zacht afgeronde hoek op het kruispunt van de twee lanen, de beeldhouwde friezen die de vensterlijsten en de kroonlijst benadrukken, en de smeedijzeren

voordeur die zeer kenmerkend is voor deze bouwstijl. Op het grote perceel staan talrijke bomen. In de Vrijheidslaan ziet u de garages naast huis nr. 10. *De huizen van de Pantheonlaan worden het best bewonderd van op enige afstand door de weg aan de kant van het park te nemen. De huizen zijn zeer verschillend en meerdere lonen de moeite om even stil bij te blijven staan. Kijk goed uit voor de tram bij het oversteken!*

Werp in het voorbijgaan een blik op een geheel van drie huizen in eclectische stijl, gebouwd in 1900 (nrs 6-7-8).

2 PANTHEONLAAN 14, ARCH. HENRI MARDULYN, 1928

Dit is de eigen woning van de architect, waar hij meer dan veertig jaar gewoond heeft. Het gebouw in art-decostijl is bijzonder verzorgd uitgevoerd. Bewonder de compositie van de gevel met de ritmische afwisseling van baksteen en witsteen, evenals de decoratieve elementen en het siersmeedwerk die bijzonder geslaagd zijn.
Op nr. 18 zien we een mooi voorbeeld van een neoclassicistische gevel.

3 PANTHEONLAAN 25-26, ARCH. JEAN L'ANCRE, 1913

Deze gekoppelde woningen in eclectische stijl trekken de aandacht door hun keramiekpanelen. De veertien panelen zijn aangebracht op de borstweringen van de vensters en erkers. Wie zien afbeeldingen van zwanen, bloemen en twee vrouwenhoofden. Keramische ornamenten op de gevel waren zeer populair vanaf het einde van de 19de eeuw tot aan de Eerste Wereldoorlog. Daarna verdwenen ze geleidelijk.

4 VILLA MADELEINE, PANTHEONLAAN 27, ARCH. EDMOND DOUAY, 1910

Deze burgerwoning in eclectische stijl heeft op de tweede verdieping een tegelpaneel met het opschrift 'Villa Madeleine'. Door hun woning zo te noemen wilden de eigenaars ongetwijfeld hun sociale status in de verf zetten. In de kleine nis bovenaan in de topgevel bevindt zich een beeldhouwde figuur.

We maken een kleine omweg langs de Belgische Onafhankelijkheidslaan naar een huis in een stijl die weinig voorkomt in Koekelberg: de cottigestijl.

5 VILLA JEANNE, BELGISCHE ONAFHANKELIJKHEIDSLAAN 16, ARCH. C. VAN WILDER, 1912

De cottigestijl, geïnspireerd op de architectuur van de Engelse landhuizen, wordt zelden gebruikt voor rijwoningen maar eerder voor villa's. Typisch is de puntgevel met zichtbare spanten, houten erkers en balkons. De met geglazuurde bakstenen beklede gevel is bijzonder fraai.
Loop gerust nog even door in deze laan. Iets verderop, op nr. 26, ziet u een interessante woning in neobarokstijl van architect Borgers.

Kijk terugkerend naar de Pantheonlaan goed naar de loggia van het art-decohuis op nr. 12. Het geometrische patroon is zeer opmerkelijk!

6 PANTHEONLAAN 31-32, BELGISCHE ONAFHANKELIJKHEIDSLAAN 6, ARCH. FERNAND LEFEVER, 1932

Dit is onze eerste kennismaking met architect Lefever, die zeer actief was in de gemeente. Naast dit appartementsgebouw ontwierp hij in deze laan tussen 1916 en 1927 ook meerdere eengezinswoningen. Hij kon goed overweg met alle mogelijke stijlen: Beaux-Arts, eclecticisme of art deco zoals bij dit gebouw.

Let op het contrast tussen de donkere Belvédèrebakstenen en de zandkleurige omlijsting van de erkers. Het geeft ritme en een zekere expressiviteit aan het gebouw. Bewonder ook de kleine glas-in-loodramen met hun geometrisch lijnenspel in zuivere art-decogeest, die zeer decoratief zijn.
De realisaties van Lefever zijn gesigneerd onderaan rechts op de gevel. Maar soms moet u goed kijken, want de hardsteen is af en toe erg verweerd.

In de Pantheonlaan zijn er zeven woningen die zijn signatuur dragen. Vindt u ze allemaal?

Nrs 46, 55, 56, 58, 59, 61, 64.

7 PANTHEONLAAN 41, ARCH. S. RAEMDONCK, 1908

Deze woning is de moeite waard om even halt bij te houden. De gevel zit vrij complex in elkaar. Het impostvenster boven de voordeur heeft de vorm van een tweelicht met hardstenen bogen. Daarboven zien we een kleine stenen erker die op een lampvoetconsole rust. Op dezelfde hoogte is er een doorlopend gietijzeren balkon. Een luifelvormig afdak hierboven ondersteunt een tweede balkon over de volledige breedte van de gevel. Onder de kroonlijst zien we een bijzonder mooi keramiekpaneel met de afbeelding van ooievaars.

8 PANTHEONLAAN 59, ARCH. FERNAND LEFEVER, 1913

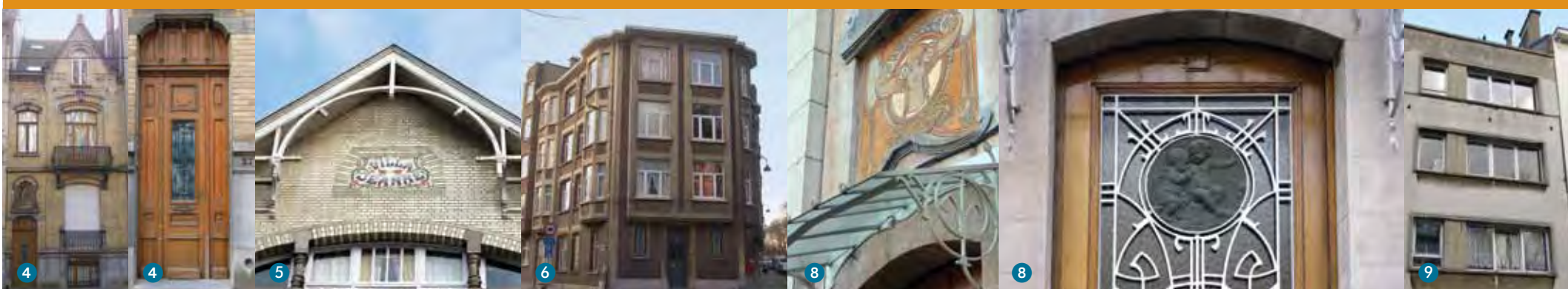
Dit was de eigen woning van architect Lefever waar ook zijn kantoor gevestigd was. De gevel in art-nouveaustijl is tot in de puntjes afgewerkt want ze was bedoeld als het visitekaartje van de architect. De decoratie van de gevel omvat onder meer sgraffiti en siersmeedwerk. Boven de voordeur zien we twee spelende putti. Bewonder ook de afwerking van de vensters met roedeverdeling en het beglaasde luifel boven de voordeur. Op het eerste gezicht lijkt de gevel gebouwd in natuursteen, maar schijn bedriegt. In feite gaat het om een steenna-bootsende bepleistering, die veel goedkoper is!
Wat zijn putti?

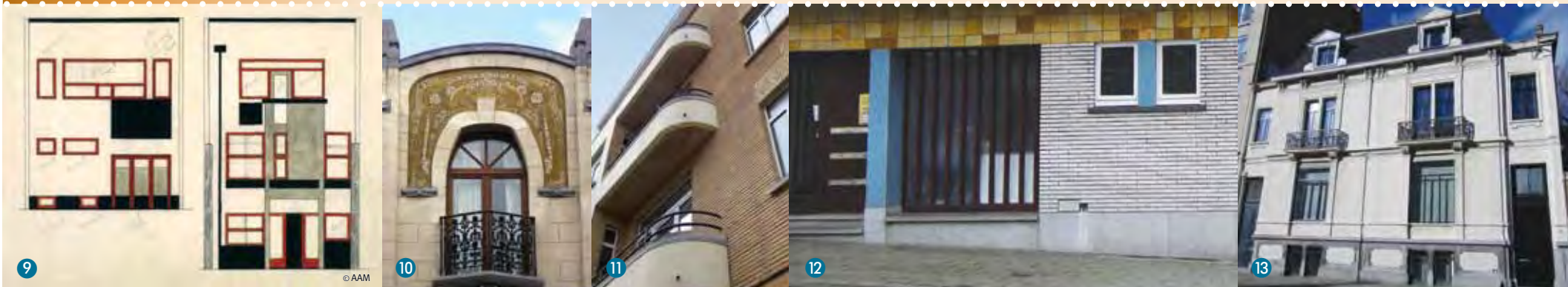
Deze term uit de Italiaanse renaissance wordt gebruikt voor afbeeldingen van kleine kinderen met bolle wangen of engeltjes. Ze staan symbool voor de liefde.

We slaan linksaf de Segherslaan in.

9 SEGHERSLAAN 103, ARCH. VICTOR BOURGEOIS 1925, 1934 EN 1948

Bourgeois bouwde deze woning in 1925 met het idee er het hoofdkwartier van de modernistische beweging in Brussel van te maken. De weinig gebruikelijke indeling van de ruimtes verraadt de invloed van Le Corbusier. De woonvertrekken bevinden zich in de kelderverdieping, het kantoor van de architect ligt op de begane grond en op de eerste verdieping is er een vrije ruimte. Het huis heeft geen voordeur, de toegang tot de woning is langs de garage.

Meerdere verbouwingen hebben het uitzicht van de gevel volledig gewijzigd en doen vergeten dat de woning van Bourgeois oorspronkelijk een van de eerste manifesten van modernistische architectuur in Brussel was.

Vergelijk het huidige gebouw met de oude foto: ziet u wat er veranderd is?

Lefever, altijd maar Lefever! Deze laan zou gerust zijn naam kunnen dragen, want tussen 1923 en 1931 bouwde hij hier maar liefst veertien woningen, verdeeld over de even en oneven nummers. Deze architect beoefende met groot gemak verschillende stijlen: eclecticisme, art nouveau of art deco, hij kon het allemaal.

Net als in de Pantheonlaan zijn alle huizen gesigneerd. Probeer ze te vinden.

Evene kant: mrs. 73, 77, 79, 81, 83, 85, 89, 91, 93.
Oneven kant: mrs. 82, 84, 90, 92, 94.

9 SEGHERSLAAN 77,
ARCH. FERNAND LEFEVER, 1924
Deze woning, die invloeden vertoont van de Weense Sezessionbeweging,

is een zeer laat voorbeeld van art nouveau in Brussel, een stijl die na de Eerste Wereldoorlog algemeen werd verlaten. De gevel is versierd met een groot floraal sgraffitopaneel in okergele tinten. Sommige motieven, zoals de slingers van gestileerde rozen, doen denken aan Paul Cauchie (bezoek bij gelegenheid zeker eens de persoonlijke woning van deze kunstenaar in de Frankenstraat 5 in Etterbeek, de gevel is bijzonder opmerkelijk). Bewonder ook de sgraffitodecoratie onder het venster die dezelfde geest ademt.

10 BELGISCHE ONAFHANKELIJKHEIDSLAAN 54,
ARCH. R. CLAEYS, 1936

Dit kleine appartementsgebouw dat volledig symmetrisch is opgebouwd over de twee hoekgevels, draagt duidelijk de stempel van het modernisme. Bemerkt de sobere lijnen en de bepleisterde afgeronde balkons met buisvormige leuning. Zoals u ziet, wordt vooral de hoek sterk benadrukt met een spel van in- en uitsprongen. Oorspronkelijk was een handelszaak gevestigd op de begane grond. Bekijk aandachtig rond de vitrine die versierd is met hemelsblauwe spikkels!

Als u de Belgische Onafhankelijkheidslaan naar rechts volgt, kunt u talrijke woningen in art-decostijl ontdekken. Een ervan is met zijn twee patrijspoorten typisch voor de zogenaamde pakketbootstijl. Ziet u het?

'88-4N

12 SEGHERSLAAN 21 ET 44,
ARCH. L. EN R. BONNE, 1960 (NR. 21)
EN 1962 (NR. 44)

Deze twee hoekgebouwen, aan weerszijden van de laan gelegen, zijn door dezelfde architecten ontworpen. De esthetiek van de Expo 58-stijl komt duidelijk tot uiting in de diverse materialen die gebruikt werden voor de gevels en inkomhallen: geglazuurde bakstenen, mozaïeken, keramiek, exotische houtsoorten, enz. Omwille van de diversiteit zijn de helderblauwe mozaïekpanelen bij de twee gebouwen anders geplaatst: verticaal bij het ene, horizontaal bij het andere. Ook de hoeken zijn verschillend uitgewerkt. Bij het ene gebouw is de hoek afgesneden waardoor er drie gevels zijn, bij het andere vormen de twee gevels een rechte hoek. Werp in het voorbijgaan een blik op de mooi geëmailleerde deurklink van nr. 44.

Wandel verder door de Segherslaan en sla linksaf aan de Vrijheidslaan.

13 VRIJHEIDSLAAN 42-44,
34-36, 28-30, 10-12

Deze neoclassicistische dubbelhuizen zijn gebouwd in 1882 en behoren tot de oudste van de wijk. De wit gepleisterde gevels zijn zeer sober. Opvallend aan deze dubbelhuizen is dat ze elkaars spiegelbeeld zijn: bij het ene is de ingang links, bij het andere rechts!

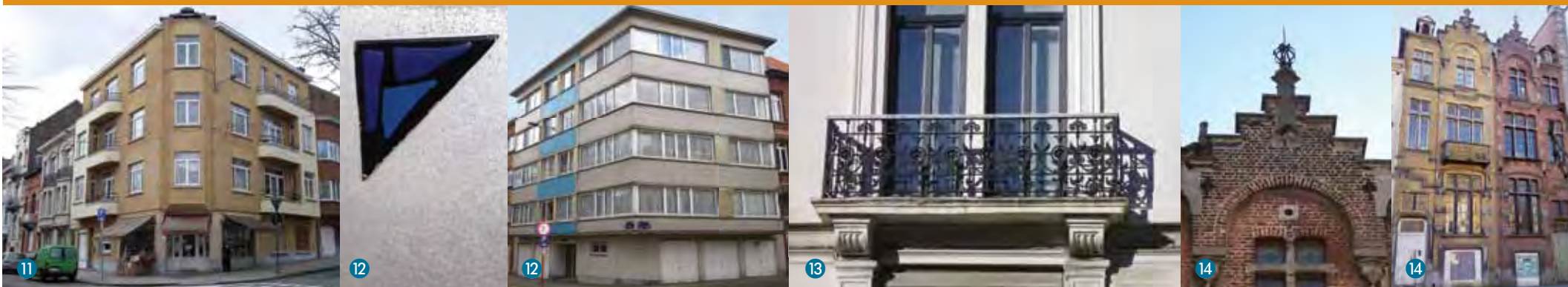
14 VRIJHEIDSLAAN 29-31

Deze twee trapgevelhuizen uit 1881 zijn gebouwd in neo-Vlaamse

renaissancestijl die in de tweede helft van de 19de eeuw in de mode was. Ze zijn symmetrisch maar verschillen door de kleur van hun baksteenbekleding: geel op nr. 29 en rood op nr. 31.

Ziet u nog andere verschillen?

Balkon, muurankers, ...

AU CŒUR DE LA BASILIQUE

La Basilique nationale du Sacré-Cœur n'est pas une église comme les autres. Voulu par le roi Léopold II, c'est un monument national, construit sur un plateau qui domine la ville de Bruxelles. C'est aussi une des plus grandes basiliques du monde, après la Basilique Saint-Pierre de Rome.

N'hésitez pas à faire, extérieurement, le tour du monument. Vous verrez que tous les volumes convergent vers le dôme (X). Du côté du parc, l'édifice est précédé d'escaliers monumentaux et d'un narthex à cinq arcades (Y). Les deux parties du transept se terminent chacune par cinq chapelles rayonnantes : elles sont dédiées aux neuf provinces et à la colonie du Congo (Z) et affirment le caractère national de l'édifice.

1. TROUVEZ LES DÉTAILS

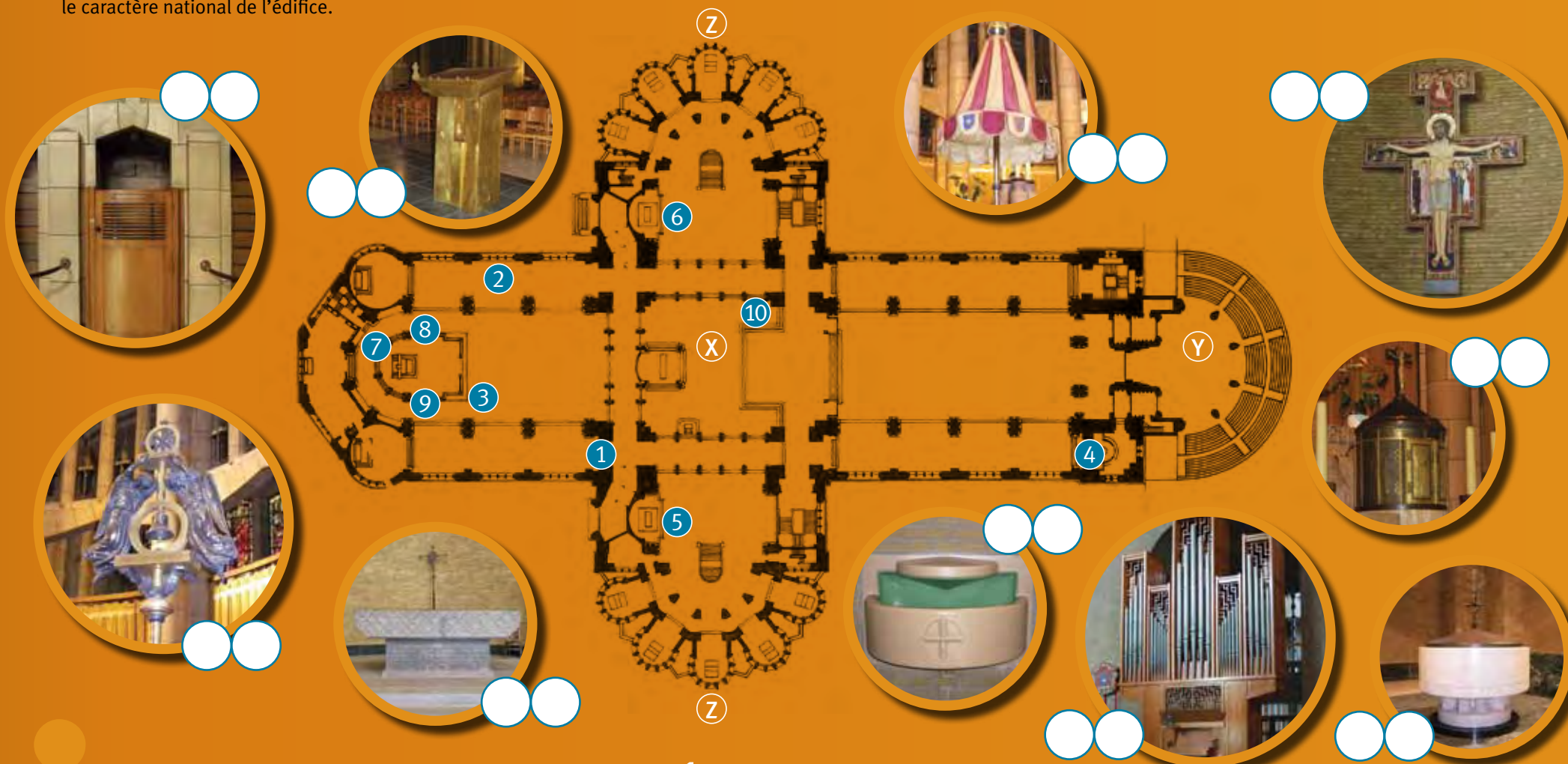
Les photographies dans les médaillons représentent du mobilier ou des objets liturgiques. Promenez-vous dans l'église pour tenter de les retrouver et inscrivez dans la première bulle le numéro qui correspond à leur emplacement sur le plan.

2. TROUVEZ LE TERME JUSTE

Comme vous allez le découvrir, le vocabulaire liturgique est tout à fait spécifique. Trouvez la correspondance entre le détail et son appellation et inscrivez cette lettre dans la seconde bulle.

SOLUTIONS DU JEU ? VOIR SUR LE RABAT DES CARTES

- A. autel
- B. confessionnal
- C. lutrin
- D. fonts baptismaux
- E. crucifix
- F. tabernacle
- G. bénitier
- H. tintinnabule (clochette)
- I. conopée (baldaquin)
- J. orgue

IN HET HART VAN DE BASILIEK

De Nationale Basiliek van het Heilig Hart is geen kerk als alle andere. Gebouwd op aandringen van koning Leopold II is het een nationaal monument, gelegen op een hoogte die de stad Brussel domineert. Het is ook een van de grootste basilieken ter wereld, na de Sint-Pietersbasiliek in Rome.

Neem rustig de tijd om langs buiten helemaal rond de basiliek te wandelen. U zult zien dat alle volumes gericht zijn op de koepel (X). De hoofdingang, langs de kant van het park, wordt voorafgegaan door een brede monumentale trap en een narthex of portaal met vijf arcades (Y). De twee delen van het transept eindigen elk op vijf straalvormige kapellen die gewijd zijn aan de negen Belgische provincies en de vroegere kolonie Congo (Z). Ze onderstrepen het nationale karakter van de basiliek.

1. VIND DE DETAILS

De foto's in de medaillons tonen kerkmeubilair of liturgische voorwerpen. Probeer ze te vinden terwijl u door de kerk wandelt en schrijf in de eerste cirkel het nummer dat overeenstemt met hun plaats op het plan.

2. VIND DE JUISTE TERM

Zoals u zult zien, heeft de katholieke liturgie haar eigen specifieke woordenschat. Vind de overeenkomst tussen het detail en zijn benaming en noteer deze letter in de tweede cirkel.

OPLOSSINGEN VAN HET SPEL? ZIE OMSLAG

- A. altaar
- B. biechtstoel
- C. koorlessenaar
- D. doopvonten
- E. kruisbeeld
- F. tabernakel
- G. wijwatervat
- H. tintinnabulum (klokje)
- I. conopeum (baldakijn)
- J. orgel